Република Србија

МИНИСТАРСТВО
ЗА РАД, ЗАПОШЉАВАЊЕ, БОРАЧКА
И СОЦИЈАЛНА ПИТАЊА
Број:560-00-00307/2020-01
Датум: 11.06.2020. године
Београд

12 ЈУН 2020
321 346 19655

РЕПУБЛИКА СРБИЈА
ЗАШТИТНИК ГРАЂАНА

Делиградска бр 16
11000 Београд

ПРЕДМЕТ: одговор на акт Заштитника грађана "Утврђивање пропуста у раду Министарства за рад, запошљавање, борачка и социјална питања са препорукама"
Веза: Ваш акт дел. бр. 7498 од 27.02.2020. године – бр.321-346/19

Поводом вашег акта "Утврђивање пропуста у раду Министарства за рад, запошљавање, борачка и социјална питања са препорукама", дел бр. 7498 од 27.02.2020. године - бр. 321-346/19, обавештавамо вас о следећем.

У вашем акту сте навели да је Министарство за рад, запошљавање, борачка и социјална питања начинило и чини пропуст у раду тако што је директорима центара за социјални рад упутило радни налог број 560-00-334/2018-01 од 21.05.2018. године, којим је обавезало центре за социјални рад да децу у уличној ситуацији у сваком откривеном случају по хитном поступку одузимају од родитеља или старатеља, покрећу поступке пред судом ради лишавања родитеља родитељског права, забрани одржавања личних односа детета са родитељима и изрицања мера заштите од насиља и подносе кривичне пријаве против родитеља. Такође, навели сте да доношењем наведеног радног налога, Министарство за рад, запошљавање, борачка и социјална питања поступа директно супротно Конвенцији о правима детета, значајно сужава достигнути степен остваривања права детета у Републици Србији, а центре за социјални рад усмерава на незаконито поступање.

Указујемо на чињеницу да је Министарство за рад, запошљавање, борачка и социјална питања надлежно и одговорно за систем социјалне и породичне заштите, нормативну основу функционисања, организацију рада

система и ефекте које својим деловањем систем остварује. Све активности Министарства одвијају се у складу са законом, укључујући и активности које се односе на заштиту деце и породице, што се односи и на акт Министарства, бр. 560-00-334/2018/2018-01 од 21.05.2018. године, који није у супротности са Конвенцијом о правима детета, и којим нису центри за социјални рад усмеравани на незаконит рад, како наводите у вашем акту.

Акт Министарства, бр. 560-00-334/2018-01 од 21.05.2018. године, упућен је свим центрима за социјални рад, након пажљиве анализе појаве „деце улице", односно деце која, по некој терминологији „живе и раде на улици" или "деце у уличној ситуацији". Министарство за рад, запошљавање, борачка и социјална питања је раније, 2014. године, издало налог свим центрима за социјални рад у Републици Србији, који је имао за циљ интензивирање активности система социјалне и породично-правне заштите у реаговању на појаву „деце улице", односно насиља и злоупотребе деце, која „живе и раде на улици" и баве се просјачењем, прањем ветробранских стакала, скупљањем секундарних сировина из контејнера за одношење отпада, продајом цвећа у касним ноћним сатима итд. На основу овог налога, у 115 центара за социјални рад у Републици Србији су формирани „интерни тимови" за реаговање на ову појаву и пружање помоћи и подршке деци и њиховим породицама. У састав ових тимова су ушли представници социјалне заштите, образовања и здравствене заштите. Акт Министарства, бр. 560-00-334/2018/2018-01 од 21.05.2018. године, донет је на основу извештаја који су центри за социјални рад периодично достављали о активностима које су предузимали на организовању заштите „деце улице" на основу налога из 2014. године. Министарство је донело наведени акт након што је утврдило да у конкретној ситуацији у значајној мери изостаје структуирана, целовита и континуирана сарадња са органима унутрашњих послова и комуналном полицијом, који на основу својих надлежности и начина рада на терену могу у великој мери допринети откривању ових случајева. Законска обавеза свих институција, органа, организација и грађана је да пријављују сваку врсту насиља, злостављања и занемаривања деце, било да се оно дешава у породици, улици или школи.

Дакле, акт Министарства, бр. 560-00-334/2018-01 од 21.05.2018. године, донет је у циљу успостављања структуиране, целовите и континуиране сарадње на откривању случајева насиља над децом, злостављања и злоупотребе деце која „живе и раде на улици", нарочито кроз организовање заједничких континуираних и периодичних акција, обиласка уобичајених места на којима се деца злостављају и злоупотребљавају. Његов садржај указује на обавезу центра за социјални рад да у складу са извршеним проценама предузима мере заштите и да је законска обавеза центра за социјални рад ургентна, неодложна интервенција у заштити деце која се састоји из обезбеђивања безбедности, бриге о здрављу, егзистенцијалних услова, психо-социјалне подршке, заступања и других услова којим ће се обезбедити најбољи интерес детета. Ова стручна процедура, дефинисана Правилником о организацији, нормативима и стандардима рада центара за социјални рад, не искључује поштовање права детета на живот са родитељима и права детета да се пре свих других о њему старају његови родитељи. Начин реаговања дефинисан у радном налогу узима у обзир неспорну чињеницу да се мора реаговати одмах по сазнању о угрожености, насиљу или злостављању и занемаривању детета, јер

неблаговремено реаговање може нанети ненадокнадиву штету расту и развоју детета. Издати налог никако нема за циљ да се деца одузимају од родитеља од стране центара за социјални рад без претходно спроведене стручне процене, односно само из разлога што се деца налазе "у уличној ситуацији" и што су лошијег материјалног стања.

Према подацима са којима располажемо, а на основу периодичних извештаја центара за социјални рад – интерних тимова у протеклом периоду, укупно је обезбеђена заштита 96 „деце улице" од којих је 20 смештено у хранитељску породицу, 44 деце је смештено у домове за децу без родитељског старања или прихватну станицу, 28 деце је одузето од родитеља и покренути су судски поступци за лишење родитељског права њихових родитеља, за 4 деце планира се измештање из породице, јер интервенције у оспособљавању родитеља за адекватно вршење родитељског права нису имале позитиван исход. Такође, у циљу обезбеђивања права детета да се пре свих других о њему старају његови родитељи, са 82 породице и 11 малолетника се планира и ради на успостављању родитељске компетенције, како би деца остала у свом породичном окружењу, а 67 породица се налазе на праћењу од стране центра за социјални рад - органа старатељства. Дакле, центри за социјални рад су своје интервенције и одлуке у заштити деце у уличној ситуацији доносили на основу процена стања и потреба деце и процене квалитета вршења родитељског права, поштујући у сваком случају право детета на живот са родитељима у случајевима када је то било у интересу деце.

У вези налога Министарства, напомињемо да је након иницијативе Мреже организација деце Србије (МОДС) и Центра за интеграцију младих (ЦИМ) из августа 2019. године, дана 12.08.2019. године, организован састанак са представницима ових НВО, на којем су разјашњене њихове недоумице у вези издатог налога, и на којем су они исказали недвосмислену подршку напорима Министарства у досадашњем реаговању на ову појаву.

Када је у питању садржај закључака и препорука међународних тела којима је ратификацијом одређених конвенција приступила Република Србија, као и садржај неких позитивних законских и подзаконских аката из области заштите права детета на које сте указали у вашем акту, напомињемо да су они добро познати Министарству и представљају основу за рад и стварање елемената за функционисање система у интересу деце и свих грађана Републике Србије.

У вези ваших препорука под редним бројем 6. и 7. обавештавамо вас да је Влада Републике Србије усвојила Стратегију за превенцију и заштиту деце од насиља, а у којој се налазе и активности усмерене на елиминацију насиља над „децом улице", односно децом у „уличној ситуацији", као и да је у поступку усвајања и Општи протокол за заштиту деце од насиља, који такође садржи елементе неопходне за реаговање на ову појаву.

У односу на појаву насиља над децом, њихову злоупотребу и злостављање, Министарство за рад, запошљавање, борачка и социјална питања, систем социјалне и породично-правне заштите, није равнодушно и инертно, већ кроз извршење својих надлежности у свим сегментима, а у датим објективним

условима, реагује и кроз креирање законских решења. У том смислу, истичемо да је урађен нацрт Закона о правима детета и заштитнику права детета, урађен је нацрт Закона о изменама и допунама Закона о социјалној заштити, урађен је нацрт Закона о изменама и допунама Породичног закона, унапређен систем финансијске подршке породицама са децом, усвојена је Стратегија за превенцију и заштиту деце од насиља, урађен је нацрт новог Општег протокола о превенцији и заштити деце од насиља, итд. Ово су само неки од законских аката који су у директној вези са појавама злоупотребе, злостављања и насиља над децом. Такође, усвојени су и акти којима се директно превенира и реагује на најгоре облике дечјег рада: Уредба Владе Републике Србије којом се дефинишу најгори облици дечјег рада и експлоатација и злоупотреба деце, донете су посебне инструкције о поступању инспекције рада, центара за социјални рад, тужилаштва и других субјеката у спречавању експлоатације и злоупотребе дечјег рада, извршене су обуке стручњака из разних система у препознавању и реаговању на ову појаву, итд. Као један од примера свеобухватности системских мера које ово министарство предузима у циљу елиминације појаве „деце улице" наводимо решење из нацрта Закона о изменама закона о социјалној заштити, које се односи на материјалну подршку породицама корисницима новчане социјалне помоћи, где се износ новчане социјалне помоћи у значајној мери увећава када се у породици налазе деца која редовно похађају наставу и постижу одређени ниво успеха (успех, просечан успех и надпросечан успех), или на пример унапређење системског одговора на превенцију измештања деце из породице кроз реализацију програма помоћи и подршке породицама са децом у ризику од измештања, оснивања посебних институционалних облика центара за породицу и децу, итд.

Напомињемо да делотворна заштита деце и породице, као и сваког облика насиља над децом, злостављања, занемаривања и експлоатације, укључујући и децу која се налазе у "уличној ситуацији", захтева сарадњу и заједничко деловање државе и других релевантних институција, које показују велико интересовање за стање које постоји у друштву када је заштита деце у питању.

С поштовањем,

МИНИСТАР

Зоран Ђорђевић